

مدیریت ورزشی - بهار ۱۳۹۱
شماره ۱۲ - ص ص : ۱۶۲ - ۱۴۷
تاریخ دریافت : ۹۰ / ۰۲ / ۳۱
تاریخ تصویب : ۹۰ / ۰۶ / ۲۰

بررسی سرفصل دروس و ارائه پیشنهادات اصلاحی دوره کارشناسی تربیت بدنی با گرایش مربیگری

۱. فاطمه شب خیز^۱ - ۲. افسر جعفری حجین - ۳. توراندخت امینیان رضوی - ۴. آذین بلند
او ۳ و ۳. استاد یار دانشگاه تهران، ۴. کارشناس ارشد دانشگاه تهران

چکیده

هدف از اجرای این تحقیق، بررسی سرفصل دروس و ارائه پیشنهادهای اصلاحی برای دوره‌های کارشناسی تربیت بدنی با گرایش مربیگری بود. روش گردآوری اطلاعات توصیفی، از نوع پیمایشی بود. در فرایند گردآوری اطلاعات از پرسشنامه سؤال‌های (بسته و باز) محقق ساخته با مقیاس لیکرت استفاده شد. جامعه آماری پژوهش استادانی بودند که تدریس دروس مختلف را در این دوره به عهده داشتند (۲۴ نفر). روایی ابزار اندازه‌گیری (پرسشنامه) با اعلام نظر استادان خبره و پایایی آن با آلفای کرونباخ با ضریب پایایی بیش از ۸۶ درصد تأیید شد. علاوه بر این از روش‌های آماری آزمون K-S به منظور انجام تست نرمالیتی پاسخ‌ها و از آمار توصیفی برای به دست آوردن فراوانی و درصدها، به دست آوردن میانگین وزنی و انحراف استاندارد و تجزیه و تحلیل یافته‌ها استفاده شد. نتایج نشان داد ۹۳/۵ درصد استادان موافق و کاملاً موافق و فقط ۶/۵ درصد مخالف تعداد واحد و سرفصل دروس پایه در این دوره‌ها بودند. ۸۰/۶ درصد استادان موافق و کاملاً موافق و ۱۹/۴ درصد مخالف و کاملاً مخالف گذراندن ۲۴ واحد دروس نظری تخصصی بودند. در مورد تناسب ۲۴ واحد دروس عملی تخصصی با اهداف این دوره‌ها نیز ۲۲/۶ درصد استادان کاملاً موافق، ۳۸/۷ درصد موافق و ۳۸/۷ درصد نیز مخالف بودند. با توجه به جنبه‌های جانبی رشته اختصاصی با هدف این دوره‌ها و در مورد دروس اختیاری ۱۶/۱ درصد استادان کاملاً موافق، ۴۵/۲ درصد موافق، ۲۵/۸ درصد مخالف و ۳/۲ درصد کاملاً مخالف بودند و ۹/۷ درصد در مورد تناسب گذراندن ۴ تا ۱۹ واحد دروسی نظری نداشتند. ۱۶/۱ درصد استادان موافق گذراندن ۳۰ تا ۴۵ واحد دروس کارورزی در ارتباط مستقیم با رشته‌های اختصاصی و تناسب آن با این دوره‌ها، ۴۵/۲ درصد موافق، ۱۶/۱ درصد مخالف، ۱۹/۴ درصد کاملاً مخالف و ۳/۲ درصد آنان بی‌نظر بودند. همچنین مدرسان دروسی مانند زیست‌شناسی، فیزیک، حرکات اصلاحی عمومی، تئوری علم تمرین، اصول مربیگری، ورزش همگانی و کاربرد تمرینات با وزنه را به منظور اضافه کردن به سرفصل دروس در این دوره‌ها پیشنهاد کردند.

واژه‌های کلیدی

استادان دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، کارشناسی با گرایش مربیگری، سرفصل دروس.

مقدمه

امروزه مهم‌ترین اولویت در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها، توجه به نیروی انسانی است. بنابراین برای دوام و بقا در عرصه‌های داخلی و خارجی، باید به پرورش ابعاد مختلف نیروی انسانی توجه شود، زیرا در سطوح جهانی، یکی از شاخص‌های مهم ارزیابی جوامع، سرمایه‌های انسانی است. در این راستا امکانات و ابزارهای رشد و ارتقای این سرمایه نیز اهمیت خاصی دارد. زیرا نقش اصلی آنها سرمایه‌گذاری جامعه برای تجزیه و تحلیل مسائل متعدد اجتماعی، در ابعاد گوناگون سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، علمی، فنی و محیطی در سطوح ملی و بین‌المللی است (۱، ۲، ۵). باتوجه به این نقش بنیادی و حساس، نظام آموزشی باید از برنامه‌ریزی‌های مناسب همراه با آینده‌نگری، جامعیت، انعطاف‌پذیری و مداومت برخوردار باشد (۷). این برنامه‌ریزی باتوجه به شرایط، زمینه‌ها، نیازها و اهداف، وظایف متعدد و گوناگونی را دنبال می‌کند. از جمله این وظایف می‌توان به آموزش، انتقال تجربه‌های علمی، فرهنگی، توجه به ارزش‌ها، فرهنگ، اصول اخلاقی و تربیت شهروندانی با انگیزه و خلاق که قادر به تجزیه و تحلیل صحیح مسائل و ارائه راهکارهای مناسب برای خود و جامعه باشند، اشاره کرد (۳، ۸). در این راستا برنامه‌های درسی نظام آموزش عالی باید با اهداف و تحولات، نیازها و ویژگی‌های عصر فراصنعتی هماهنگ باشد. بدیهی است دانشگاه نیز به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین منابع سرمایه‌گذاری نیروی انسانی، از این امر مستثنا نخواهد بود. در دنیای متلاطم اطلاعاتی و رقابتی، دانشگاه‌ها نباید به آموزش‌های یکنواخت رسمی و تکراری و عناوین دروس به سبک سنتی و تولید انبوه فارغ‌التحصیلانی مدرک به‌دست، غیرماهر و غیرحرفه‌ای بسنده کنند (دانشگاه ایستا) و برای حفظ پویای درون‌داد خود به برنامه‌ریزی آینده‌نگر، انعطاف‌پذیر و کنترل مداوم کیفیت اجرا و عناصر خود نیاز دارند. از جمله عناصر بسیار مفید در دانشگاه، عناوین و سرفصل دروس است که انتخاب دقیق و مناسب این سرفصل‌ها می‌تواند به تربیت نیروهای ماهر و متخصص به‌منظور رفع نیازهای جامعه منجر شود. یکی از اهداف تعلیم و تربیت، پرورش افراد به‌عنوان یک انسان توانمند است که بتواند به‌طور مستقل و در جهت اهداف جامعه فعالیت کرده و هدف تربیت بدنی را که پرورش جسمی، ذهنی، عاطفی و اجتماعی است، برآورده سازد. چنانچه برنامه درسی همه اهداف را دربرگیرد می‌تواند نقش مثبتی در تعلیم و تربیت افراد جامعه بازی کند. در این راستا استفاده از افراد متخصص، امکانات و تجهیزات مرتبط با ورزش و آموزش‌های تئوری اهمیت بسیار زیادی دارد (۴). کاربردی شدن رشته‌های دانشگاهی نشان می‌دهد که در

شرایط کنونی می‌توان با ایجاد تغییراتی مناسب، گام‌های مفیدی در جهت توسعه کیفی این رشته و رفع نیازهای موجود برداشت. برای اثربخشی و کاهش نارسایی‌های موجود، این پژوهش تلاش می‌کند که مؤلفه‌ها و سرفصل‌های هر یک از دروس تخصصی نظری و عملی، اختیاری و پایه را شناسایی کند و در جهت ارائه پیشنهادهای اصلاحی گام بردارد.

دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی وظیفه تأمین نیروی انسانی متخصص، آموزش و ارتقای علمی و عملی دانشجویان واجد شرایط را برعهده دارند. از این رو می‌توانند باتوجه به نیازهای جامعه، برنامه مناسب و شرایط پذیرش دانشجویان واجد شرایط را پیشنهاد دهند. آنان به امکانات، فضاهای مناسب، استادان متخصص و وسایل کمک‌آموزشی لازم توجه کنند و در گسترش و بهبود کیفیت این دوره‌ها بکوشند. سرعت فزاینده تغییرات اجتماعی و روند تحولات در زمینه‌های گوناگون دانش و پیدایش گرایش‌های تخصصی و گرایش‌های تلفیقی، نیاز به استفاده از الگوها و روش‌های جدید برنامه‌ریزی درسی را در آموزش عالی افزایش داده است (۴، ۷). شورای عالی انقلاب فرهنگی نظارت، هدایت و تدوین برنامه‌های درسی دانشگاهی را در ایران به‌عهده دارد و باتوجه به گسترش رشته‌های مختلف تحصیلی در دانشگاه‌ها، به تدوین و تعیین سرفصل دروس مختلف می‌پردازد.

واژه برنامه درسی^۱ به معنای میدان مسابقه یا فاصله و مقدار راهی است که افراد باید طی کنند تا به هدف مورد نظر برسند. این واژه در صحنه آموزش به مجموعه‌ای از دروس یا برنامه‌ای برای مطالعه، رؤس مطالب یک درس یا مجموعه‌ای از دروس، برنامه زمانی برای تدریس دروس، مجموعه‌ای از اهداف و مقاصد، مجموعه‌ای از تجارب یادگیری، شیوه تفکر یا یک طرح اطلاق شده است (۱، ۳، ۱۳). رونالد دال^۲ (۱۹۹۶) برنامه درسی را مجموعه‌ای از محتوا و جریان رسمی و غیررسمی می‌داند که از طریق آن فراگیرندگان تحت نظارت نظام آموزشی، معلومات و شیوه درک و فهم را به‌دست می‌آورند، مهارت‌ها را فرامی‌گیرند، نگرش و ارزش‌گذاری یا نظام ارزشی خود را تغییر می‌دهند (۱۴).

1 - Curriculum

2 - Ronald doll

در مجموع می‌توان برنامه درسی را فرایند تعیین اهداف، محتوا، روش و ارزشیابی دانست که از طریق برنامه‌ریزی صورت می‌گیرد و پیامد آن شامل کلیه تجربیات، مطالعات، بحث‌ها و فعالیت‌های فردی و گروهی است که دانشجو تحت نظارت و سرپرستی دانشگاه و اعضای هیأت علمی آن انجام می‌دهد (۱، ۳، ۱۳).

دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، به‌عنوان یکی از زیرمجموعه‌های دانشگاهی نیز از این مسئولیت مستثنا نیست. امروزه تربیت بدنی و علوم ورزشی در ابعاد مختلف آنچنان گسترش و توسعه یافته است که رشته‌های عمومی و محض و برنامه‌های زیر پوشش آن کمتر می‌توانند نیروی انسانی متخصص و مورد نیاز را تربیت و تأمین کنند.

برنامه‌ریزی برای رشته‌های مختلف باید کارآمد و براساس دانش روز باشد. به‌نحوی که دانشجو در پایان، دارای مهارت‌های علمی و فنی متناسب با رشته مورد نظر است و بتواند مشکلات جامعه را حل کند. در این راستا تربیت بدنی و ورزش نیز یکی از شاخه‌های تعلیم و تربیت است که دستخوش تغییر و تحولات چشمگیری شده است (۹، ۱۰، ۱۲).

براساس نتایج تحقیقات، برنامه‌ریزی در هر زمان به‌عنوان وسیله مهم موفقیت مورد توجه بوده و مدیران آن را یکی از اصلی‌ترین وظایف مدیریتی دانسته‌اند. در تعلیم و تربیت نیز همانند دیگر فعالیت‌ها، کارها باید براساس برنامه مصوب صورت گیرد. یکی از زیرمجموعه‌های برنامه‌ریزی، برنامه‌ریزی آموزشی است که بخش مهمی از برنامه‌ریزی آموزش عالی محسوب می‌شود که تربیت نیروی متخصص مورد نیاز را در تمام سطوح دانشگاهی برعهده دارد. دانشگاه‌ها به‌عنوان زیرمجموعه نظام آموزش عالی نقش مهمی در تعمیم این هدف برعهده دارند و باید با تهیه و اجرای آن برای دستیابی به این هدف کوشش کنند. نکته مهم آن است که پس از طراحی و اجرای یک برنامه آموزشی، ارزشیابی آن می‌تواند قوت‌ها و ضعف‌های برنامه را در اجرا مشخص کرده و به شناخت کمبودها و نواقص کمک کند. ارزشیابی به روش‌های مختلف و در زمان‌های متفاوت صورت می‌گیرد که می‌تواند در حین اجرا یا در پایان یک برنامه انجام گیرد. از این رو با توجه به برگزاری دو دوره کارشناسی تربیت‌بدنی با گرایش مربیگری در دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه تهران (در رشته‌های شنا، دو و میدانی، ژیمناستیک، والیبال، کشتی و فوتبال) ارزیابی و بررسی سرفصل دروس آن و ارائه پیشنهادها و اصلاحی به‌منظور هرچه بهتر برگزار کردن، لازم و ضروری به‌نظر می‌رسد.

روش تحقیق

این پژوهش از نوع پژوهش‌های توصیفی پیمایشی و به لحاظ نتایج از نوع کاربردی است (۲، ۸، ۱۱). در فرایند گردآوری اطلاعات از پرسشنامه محقق‌ساخته (براساس مقیاس لیکرت پنج‌گزینه‌ای) استفاده شد که به‌صورت سؤالات بسته و باز طراحی شده بود. پرسشنامه دارای دو بخش اصلی بود؛ بخش اول به جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از سؤالات بسته و دریافت پاسخ از استادان رشته تربیت بدنی با گرایش مربیگری مربوط می‌شد، سپس اولویت‌بندی واحدهای درسی رشته براساس ارائه واحدها به‌صورت دروس تخصصی نظری، تخصصی عملی، کارورزی، پایه و اختیاری مورد سؤال قرار گرفت. روایی پرسشنامه با اعلام نظر استادان خبره و پایایی آن با آلفای کرونباخ (ضریب پایایی ۸۶ درصد) تأیید شد. در بخش دوم با استفاده از سؤالات باز و مصاحبه، دیدگاه استادان در مورد برگزاری این دوره‌ها و اشکالات موجود جمع‌آوری گردید (۲، ۷، ۸، ۱۱).

جامعه آماری این پژوهش را استادانی که تدریس دروس مختلف را در دوره کارشناسی تربیت بدنی با گرایش مربیگری به‌عهده داشتند (۳۴ نفر)، تشکیل دادند. شایان ذکر است که نمونه آماری برابر با جامعه آماری بود.

در این پژوهش از پرسشنامه به‌منظور گردآوری داده‌ها از مقیاس پنج‌گزینه‌ای لیکرت شامل کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم و کاملاً مخالفم و برای تجزیه و تحلیل اطلاعات پرسشنامه از روش‌های آماری زیر و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و از نرم‌افزار به‌منظور محاسبات آماری استفاده شد:

به‌دست آوردن فراوانی و درصدها؛ به‌دست آوردن میانگین و انحراف استاندارد. در نهایت دیدگاه استادان که از طریق مصاحبه به‌دست آمده بود، مورد بررسی توصیفی قرار گرفت.

نتایج و یافته‌های تحقیق

در این بخش که داده‌ها و یافته‌های تحقیق ارائه و تجزیه و تحلیل و توصیف می‌شود، ابتدا ویژگی‌های فردی استادان (جدول ۱) آورده شده و سؤال‌های تحقیق در زمینه دیدگاه‌های استادان رشته تربیت بدنی با گرایش

مربیگری بررسی می‌شود (جدول ۲). سپس دروس پیشنهادی ارائه (جدول ۳) و در نهایت دیدگاه‌های آنان در مورد سرفصل دروس این دوره‌ها بررسی می‌شود.

جدول ۱- ویژگی‌های توصیفی استادان کارشناسی تربیت بدنی با گرایش مربیگری

رتبه علمی	گزینه	تعداد	درصد
عضو هیأت علمی	مرد	۲۰	۵۸/۸
	زن	۵	۱۴/۷
کارشناس آموزشی	مرد	۴	۱۴/۷
	زن	۵	۱۱/۸

جدول ۲ نتایج میزان فراوانی و درصد فراوانی حاصل از پرسشنامه و مصاحبه با استادان را نشان می‌دهد که براساس مقیاس ۵ گزینه‌ای لیکرت انجام گرفته است.

باتوجه به مصاحبه با مدرسان در هر بخش، پیشنهادهایی به منظور افزایش به واحدهای درسی از طرف مدرسان ارائه شد که در جدول ۳ آورده شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۲ - فراوانی و درصد فراوانی حاصل از پرسشنامه و مصاحبه با استادان

شماره	سؤال	کاملاً موافقم		موافقم		نظری ندارم		مخالفم		کاملاً مخالفم	
		%	F	%	F	%	F	%	F	%	F
۱	گذراندن ۱۶ واحد دروس پایه به صورت مشترک با هدف این دوره‌ها متناسب است	۲۵/۸	۲۱	۶۷/۷	۰	۰	۰	۲	۶/۵	۰	۰
۲	گذراندن ۲۴ واحد دروس تخصصی نظری به صورت ۵۰ تا ۶۰ درصد مشترک و مابقی به صورت اختصاصی با هدف این دوره‌ها متناسب است	۲۵/۸	۱۷	۵۴/۸	۰	۰	۴	۱۲/۹	۶/۵	۲	
۳	گذراندن ۲۵ واحد دروس علمی تخصصی در ارتباط مستقیم با رشته‌های اختصاصی با هدف این دوره‌ها متناسب است	۲۲/۶	۱۲	۳۸/۷	۰	۰	۱۲	۳۸/۷	۰	۰	
۴	گذراندن ۳۰ تا ۴۵ واحد دروس کارورزی در ارتباط مستقیم با رشته‌های اختصاصی با هدف این دوره‌ها متناسب است	۱۶/۱	۱۴	۴۵/۲	۱	۳/۲	۵	۱۶/۱	۱۹/۴	۶	
۵	باتوجه به تحولات و نیازهای جامعه، برگزاری دروس کارورزی در سه سطح قبل از بلوغ جوانان و قهرمانی ضرورت دارد	۲۹	۷	۲۲/۶	۲	۶/۵	۸	۲۵/۸	۱۶/۱	۵	
۶	اجرای دروس کارورزی با همکاری و مساعدت فدراسیون‌های ذی ربط ضروری است	۶۷/۷	۵	۱۶/۱	۱	۳/۲	۳	۹/۷	۳/۲	۱	
۷	گذراندن ۴ تا ۱۹ واحد دروس اختیاری باتوجه به جنبه‌های جانبی در ارتباط با رشته‌های اختصاصی با هدف این دوره‌ها متناسب است	۱۶/۱	۱۴	۴۵/۲	۳	۹/۷	۸	۲۵/۸	۳/۲	۱	
۸	وجود استادان متخصص در رشته ذی- ربط با تعداد واحدهای تخصصی (عملی و نظری) در این دوره‌ها تناسب دارد	۶/۵	۹	۲۹	۱	۳/۲	۱۶	۵۱/۶	۹/۷	۳	

ادامه جدول ۲ - فراوانی و درصد فراوانی حاصل از پرسشنامه و مصاحبه با استادان

شماره	سؤال	کاملاً موافقم		موافقم		نظری ندارم		مخالفم		کاملاً مخالفم	
		%	F	%	F	%	F	%	F	%	F
۹	تعداد و کیفیت منابع درسی برای سرفصل‌های ارائه‌شده در این دوره‌ها کفایت می‌کند	۳/۲	۱	۳۵/۵	۱۱	۳/۲	۱	۵۴/۸	۱۷	۳/۲	۱
۱۰	وسایل کمک آموزشی کافی و متناسب با سرفصل موجود در این دوره‌ها تناسب دارد	۶/۵	۲	۱۶/۱	۵	۶/۵	۲	۴۸/۴	۱۵	۲۲/۶	۷
۱۱	امکانات و فضای موجود در دانشگاه-های کشور با سرفصل موجود در این دوره‌ها تناسب دارد	۶/۵	۲	۳۸/۷	۱۲	۹/۷	۳	۳۵/۵	۱۱	۹/۷	۳
۱۲	روش کنونی گزینش دانشجویان با هدف این دوره‌ها تناسب دارد	۰	۰	۶/۵	۲	۰	۰	۴۵/۲	۱۴	۴۸/۴	۱۵
۱۳	برای گزینش دانشجویان در این دوره‌ها همکاری بین دانشگاه مجری با فدراسیون‌های ذی‌ربط ضروری است	۵۸/۱	۱۸	۲۹	۹	۰	۰	۶/۵	۲	۶/۵	۲
۱۴	سرفصل‌های دروس این دوره‌ها با یکی از ضرورت‌های آن که تربیت افراد مجرب در حوزه ورزش قهرمانی است، مطابقت دارد	۳/۲	۱	۳۸/۷	۱۲	۱۲/۹	۴	۲۵/۸	۸	۱۹/۴	۶
۱۵	سرفصل‌های دروس این دوره با یکی دیگر از ضرورت‌های آن که تربیت افراد مجرب در حوزه گذران اوقات فراغت است، مطابقت دارد	۱۲/۹	۴	۴۵/۲	۱۴	۹/۷	۳	۲۵/۸	۸	۶/۵	۲
۱۶	سرفصل‌های دروس این دوره‌ها با هدف آن که تربیت مربیان ورزش عالم به اصول مربیگری برای فدراسیون‌ها و نهادهای ورزشی است، مطابقت دارد	۶/۵	۲	۴۵/۲	۱۴	۳/۲	۱	۲۹	۹	۱۶/۱	۵
۱۷	باتوجه به تحولات روز و نیازهای جامعه، برگزاری دوره کارشناسی تربیت بدنی با گرایش مربیگری ضرورت دارد.	۵۱/۶	۱۶	۲۲/۶	۷	۳/۲	۱	۱۹/۴	۶	۳/۲	۱

جدول ۳ - دروس جدید پیشنهادی از سوی مدرسان

ردیف	دروس	نام درس و درصد فراوانی
۱	پایه	زیست‌شناسی (۱۵/۸ درصد)، فیزیک (۱۱/۴ درصد)، شیمی (۷/۱ درصد)، آمار (۱۱/۴ درصد)، یادگیری حرکتی عمومی (۲/۹ درصد)، تغذیه ورزشی عمومی (۲/۹ درصد)، روانشناسی عمومی (۱۰ درصد)، زبان عمومی ورزشی (۲/۹ درصد)، اصول و مبانی تربیت بدنی (۵/۸ درصد)، بهداشت عمومی و ورزشی (۴/۳ درصد)، ریاضی پایه (۴/۳ درصد)، بیومکانیک عمومی (۱/۴ درصد)، حرکت‌شناسی عمومی (۷/۲ درصد)، آسیب‌شناسی عمومی (۲/۹ درصد) و ۹/۷ درصد از مدرسان نیز پیشنهاد جدیدی نداشتند
۲	تخصصی نظری	حرکات اصلاحی عمومی (۱۳ درصد)، مدیریت و طرز اجرای مسابقات (۱۵/۲ درصد)، تغییرنام درس جنبه‌های قانونی رشته تخصصی به حقوق ورزشی (۸/۶ درصد)، تئوری علم تمرین (۲۷/۴ درصد) و ۳۵/۷ درصد مدرسان نیز پیشنهاد جدیدی نداشتند
۳	تخصصی عملی	افزایش کلیه واحدهای تخصصی عملی (۴۰ درصد)، شنا (۵/۷ درصد)، دو و میدانی (۵/۷ درصد)، ژیمناستیک (۵/۷ درصد)، افزایش ورزش‌های جنبی (۴/۳ درصد)، آمادگی جسمانی عمومی (۲/۹ درصد)، اصول مربیگری (۷/۱ درصد) و ۲۸/۶ درصد مدرسان نیز پیشنهاد جدیدی نداشتند
۴	اختیاری	نجات غریق (۵/۸ درصد)، کارآفرینی در تربیت بدنی (۲۰/۶ درصد)، ورزش همگانی (۸/۶ درصد)، شنای پیشرفته (۲/۹ درصد)، طراحی تمرینات تخصصی (۵/۸ درصد)، ژیمناستیک (۸/۲ درصد)، دو و میدانی (۲/۹ درصد)، آشنایی با تأسیسات و تجهیزات ورزشی (۵/۸ درصد)، جامعه‌شناسی ورزشی (۴/۳ درصد)، بازی‌های بومی و محلی ایران و در جهان (۵/۸ درصد)، داروشناسی و دوپینگ (۵/۸ درصد) و ۲۵/۷ درصد مدرسان نیز پیشنهاد جدیدی نداشتند.
۵	کارورزی	رهبری مسابقات ورزشی (۱۰/۴ درصد)، کاربرد تمرینات با وزنه (۱۰/۴ درصد)، مربیگری تیم‌های ورزشی (۱۹/۶ درصد) و ۶۸/۶ درصد مدرسان نیز پیشنهاد جدیدی نداشتند.

بحث و نتیجه‌گیری

تحولات ناشی از فناوری‌های نوین از یک سو و نیازهای فزاینده و متنوع جامعه اطلاعاتی از سوی دیگر، صاحب‌نظران رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی کشور را بر آن داشته است تا دیدگاه‌های خود را درباره محتوا، شیوه‌ها و نظام آموزشی که دانش و مهارت مورد نیاز دانشجویان را به آنها انتقال می‌دهد، مطرح کنند. این موارد

به طور چشمگیر در بحث مرتبط با نظرسنجی از استادان و دانشجویان کارشناسی تربیت بدنی با گرایش مربیگری نسبت به سرفصل دروس این دوره‌ها مطرح شده است و اکنون در این بخش به بحث و بررسی سؤالات پژوهش باتوجه به پاسخ و دیدگاه‌های استادان در حین مصاحبه پرداخته می‌شود.

دیدگاه استادان در مورد تعداد واحد و سرفصل دروس پایه

۹۳/۵ درصد استادان موافق و کاملاً موافق و فقط ۶/۵ درصد مخالف تعداد واحد و سرفصل دروس پایه در این دوره‌ها بودند (جدول ۲)، اما باتوجه به ضعیف بودن سطح علمی دانشجویان در بدو ورود به این دوره‌ها، استادان در ضمن مصاحبه پیشنهاد کردند دروسی چون زیست‌شناسی، فیزیک، آمار، زبان عمومی و... (جدول ۳) به منظور ارتقای سطح علمی دانشجویان به صورت پیش‌نیاز یا به تعداد واحدهای درسی پایه افزوده شود.

دیدگاه استادان در مورد تعداد واحد و سرفصل دروس اختصاصی نظری

۸۰/۶ درصد استادان موافق و کاملاً موافق و ۱۹/۴ درصد مخالف و کاملاً مخالف (جدول ۲)

گذراندن ۲۴ واحد دروس نظری تخصصی (۵۰ تا ۶۰ درصد مشترک و مابقی به صورت اختصاصی) این دوره‌ها بودند. همچنین ۸/۶ درصد آنان خواستار تغییر نام درس جنبه‌های قانونی رشته تخصصی به حقوق ورزشی به دلیل عدم هماهنگی و تناسب سرفصل با عنوان مصوب جنبه‌های قانونی رشته تخصصی بودند، زیرا به نظر می‌رسد سرفصل درس مربوطه با عنوان مصوب هماهنگی ندارد و بیشتر مفهوم قوانین داوری رشته ورزشی تخصصی را تداعی می‌کند. در صورتی که به دلیل اهمیت و جایگاه مهم حقوق ورزشی در جامعه و باتوجه به عدم آشنایی دانشجویان با حقوق ورزشی و اینکه چگونه بتواند از آن استفاده کنند، وجودش لازم است. همچنین استادان دروسی چون تئوری علم تمرین، مدیریت و طرز اجرای مسابقات و حرکات اصلاحی عمومی (جدول ۳) را به منظور افزایش یا جابه‌جایی با دروس اختصاصی نظری پیشنهاد کردند.

دیدگاه استادان در مورد تعداد واحد و سرفصل دروس اختصاصی عملی

دروس عملی تخصصی این دوره‌ها نقشی اساسی و کاربردی در افزایش توانایی و عملکرد دانشجویان و به تبع آن رفع نیازهای جامعه دارد و دانشجویان پس از فارغ‌التحصیلی می‌توانند کیفیت بهتری از عملکرد را از خود

نشان دهند، ولی چون گزینش دانشجویان براساس رشته ورزشی نبوده است و سابقه ورزشی نداشتند، این تعداد واحد برای چنین دانشجویانی کفایت نمی‌دهد. در مورد تناسب گذراندن ۲۴ واحد دروس عملی تخصصی با اهداف این دوره‌ها ۲/۶ درصد استادان کاملاً موافق، ۳۸/۷ درصد موافق و ۳۸/۷ درصد مخالف بودند. در ضمن مدرسان افزایش کلیه واحدهای تخصصی عملی را باتوجه به نداشتن سابقه ورزشی و عدم انتخاب دانشجویان براساس علاقه به رشته ورزشی منتخب و نیز افزایش دروس عملی چون شنا (۵/۷ درصد)، دو و میدانی (۵/۷ درصد) و ژیمناستیک (۵/۷ درصد) که به‌عنوان ورزش‌های پایه محسوب می‌شوند و گذراندن آنها برای همه دانشجویان رشته تربیت بدنی لازم و ضروری است، ورزش‌های جنبی (۴/۳ درصد)، آمادگی جسمانی عمومی (۲/۹ درصد)، اصول مربیگری (۷/۱ درصد) را پیشنهاد کردند و ۲۸/۶ درصد آنها نیز پیشنهاد جدیدی را بیان نکردند.

دیدگاه استادان در مورد تعداد واحد و سرفصل دروس اختیاری

در مورد تناسب گذراندن ۴ تا ۱۹ واحد دروس اختیاری باتوجه به جنبه‌های جانبی در زمینه رشته اختصاصی با هدف این دوره‌ها ۱۶/۱ درصد استادان کاملاً موافق، ۴۵/۲ درصد موافق، ۲۵/۸ درصد مخالف، ۳/۲ درصد کاملاً مخالف و ۹/۷ درصد بی‌نظر بودند، اما شایان ذکر است که هم‌مدرسان موافق افزودن دروس ذیل به گروه دروس اختیاری به‌دلیل اینکه درس نجات غریق (۵/۸ درصد) و شنای تخصصی (۲/۹ درصد) خودمکمل واحد شنا ست و دانشجو در آینده می‌تواند به‌عنوان یک شغل از آن استفاده کند. باتوجه به پررنگ شدن نقش کارآفرینی در جامعه (تربیت بدنی) و ایجاد شغل پس از فارغ‌التحصیلی، درس کارآفرینی (۲۰/۶ درصد) می‌تواند راهگشای دانشجویان برای ایجاد شغل در آینده باشد. همچنین واحد درسی ورزش همگانی به‌علت استقبال جامعه، اهمیت افزودن آن به گروه دروس اختیاری را آشکارتر می‌سازد (۸/۶ درصد). در مورد رشته‌های ورزشی ژیمناستیک (۵/۸ درصد) و دو و میدانی (۲/۹ درصد) که به‌عنوان ورزش‌های پایه محسوب می‌شوند نیز گذراندن آن برای هر دانشجو لازم و ضروری است. همچنین به‌دلیل کاربردی بودن دروس آشنایی با تأسیسات و تجهیزات ورزشی (۵/۸ درصد)، جامعه‌شناسی ورزشی (۴/۳ درصد)، بازی‌های بومی و محلی ایران و در جهان (۵/۸ درصد)، داروشناسی و دوپینگ (۵/۸ درصد) مصاحبه‌شوندگان موافق افزودن دروس مذکور به این گروه بودند و ۲۵/۷ درصد مدرسان نیز پیشنهاد جدیدی نداشتند.

دیدگاه استادان این دوره در مورد تعداد واحد و سرفصل دروس کارورزی

۶۱/۳ درصد استادان کاملاً موافق و موافق گذراندن ۳۰ تا ۴۵ واحد دروس کارورزی در ارتباط مستقیم با رشته‌های اختصاصی و تناسب آن با این دوره‌ها، ۱۶/۱ درصد مخالف، ۱۹/۴ درصد کاملاً مخالف و ۳/۲ درصد آنان بی‌نظر بودند. باتوجه به ضعف دانشجویان پس از فارغ‌التحصیلی در رهبری مسابقات (۱۰/۴ درصد) و مربیگری تیم‌های ورزشی (۱۰/۶ درصد) به‌نظر می‌رسد افزودن این درس سبب تمرین بیشتر دانشجویان و تسلط آنان در برگزاری مسابقات خواهد شد. همچنین باتوجه به جایگاه مهم کاربرد تمرینات با وزنه در رشته‌های مختلف ورزشی در جهان، ارائه این درس در دوره کارشناسی تربیت بدنی با گرایش مربیگری ضروری به‌نظر می‌رسد و مصاحبه‌شوندگان موافق افزودن آن به سرفصل دروس کارورزی بودند (۱۰/۴ درصد). ۶۸/۶ درصد مدرسان نیز پیشنهاد جدیدی نداشتند.

توجه به دیدگاه استادان در حین مصاحبه و تحقیق محبوبه عارفی (۱۳۸۴) با هدف شناسایی ضعف‌ها و قوت‌های برنامه رشته علوم تربیتی با گرایش مدیریت آموزشی در آموزش عالی ایران، نشان می‌دهد که به‌طور کلی وضعیت برنامه‌های درسی موجود در هر سه دوره آموزش عالی پاسخگوی شرایط و نیازهای کنونی جامعه نیست و ضرورت بازنگری، اصلاح و بهبود برنامه‌های درسی دوره کارشناسی از حیث ساختار، روش‌های آموزش و ارزیابی آموخته‌ها بیشتر در دوره کارشناسی ارشد و دکتری احساس می‌شود. در این تحقیق بیشترین ضعف‌ها در عدم توجه به کاربرد دانش در عمل، پرورش توانایی انجام کارهای گروهی، توانایی تجزیه و تحلیل مسائل و پرورش توانایی بیان دیدگاه‌هاست و همانند نتایج حاصل از این تحقیق، محقق پیشنهاد می‌کند که برنامه درسی باید سعی در رفع این‌گونه ضعف‌ها کند (۴). در طرح پژوهشی رحمت‌اله فتاحی که به درخواست وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و توسط گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد در سال‌های ۸۳ - ۱۳۸۲ برای بررسی برنامه جاری و بازنگری آن به‌منظور همسان کردن محتوای برنامه و سرفصل درس‌ها با نیازها و شرایط متحول کنونی انجام گرفت، برنامه‌های جاری در کشورهای آمریکا، انگلستان، استرالیا، هند و ایران بررسی و مقایسه شد و براساس وجوه مشترک و نیازها در ایران و در بخش آموزش کتابداری و اطلاع‌رسانی، برنامه جدیدی در دو گرایش مدیریت اطلاعات و مدیریت فناوری اطلاعات ارائه شد. این برنامه در دو مرحله برای برخی صاحب‌نظران و تعدادی از اعضای هیأت علمی گروه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران که مجری دوره

کارشناسی ارشد بودند، ارسال و از آنان خواسته شد تا دیدگاه‌های خود را درباره گرایش‌ها، محتوا و سرفصل درس‌های پیشنهادی ارائه کنند. سرانجام، برنامه نهایی تدوین و توسط کمیته بازنگری برنامه‌های آموزشی دانشگاه فردوسی با اصلاحات جزئی تأیید شد (۱۰).

نظام آموزش عالی برای حفظ پویایی دروندادهای خود به برنامه‌ریزی مناسب و کنترل مداوم کیفیت در اجرا نیاز دارد تا بتواند نیروی ماهر و متخصص را آماده کند و تحویل جامعه دهد. وجود این ویژگی آن را از نظام آموزشی ابتدایی و متوسطه متمایز می‌سازد. پویایی این نظام آموزشی در همخوانی با تحولات، تغییرات و نیازهای اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فناوری است. میزان پویایی هر رشته دانشگاهی ممکن است با دیگر رشته‌ها متفاوت باشد. برخی رشته‌های دانشگاهی به دلیل واکنش به موقع در برابر تحولات عصر خود یا حتی تحولاتی که احتمال به وقوع پیوستن آن در آینده وجود دارد، خود را با نیازهای جاری یا آتی هماهنگ می‌کنند و به این ترتیب قادرند به عنوان یک رشته مورد نیاز جامعه، به بقای خود به شکلی پویا و زنده ادامه دهند. برخی رشته‌ها که کمتر به این امر توجه دارند یا در برابر تحولات مقاومت می‌کنند (رشته‌های ایستا) یا منفعلانه واکنش نشان می‌دهند، بخت کمتری برای بقا می‌یابند (۱۵، ۱۶، ۱۷).

در جهان امروز تربیت بدنی و ورزش نیز به عنوان یکی از شاخه‌های تعلیم و تربیت دستخوش تغییر و تحولات بسیاری شد و رشد زیادی داشته است. شایان ذکر است که نقش تربیت بدنی و علوم ورزشی در توسعه ورزش همگانی، قهرمانی و ملی، فعالیت‌های توانبخشی، آماده‌سازی تیم‌ها و برگزاری مسابقات در سطوح مختلف روز به روز روشن‌تر و مشخص‌تر می‌شود. دانشکده‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی که وظیفه تأمین نیروی متخصص، آموزش و ارتقای سطح علمی و عملی دانشجویان رشته تربیت بدنی را به عهده دارند، موظفند با برنامه‌ریزی مناسب، زمینه‌های لازم را به منظور تربیت نیروی کارآمد فراهم آورند و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری را در رسیدن به اهداف خود کمک کنند.

امید است با توجه به نتایج حاصل از این تحقیق و همان‌طور که در دانشکده‌های معتبر جهان نیز همواره دانشجویان رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی به صورت تخصصی و گرایشی تربیت می‌شوند تا بتوانند در مدارس، تیم‌های ورزشی و به طور کلی در جهت حفظ سلامت جامعه انجام وظیفه کنند (۱۷)، بتوان کارشناسانی متخصص و کارآمد را در اختیار جامعه قرار داد.

توجه به تدوین برنامه‌های آموزشی جدید و متناسب با نیازهای روز، ویژگی‌های مثبت نظام آموزشی تلقی می‌شود. با این رویکرد، گروه‌های آموزشی در دانشکده‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی خواهند توانست مجموعه آموزش‌هایی را که دانشجویان در مقاطع مختلف نیاز دارند، براساس برنامه جدید ارائه دهند. همان‌گونه که عناوین و سرفصل‌های پیشنهادی نشان می‌دهند، موقعیت این برنامه به دو عامل اساسی متکی است: استفاده از منابع درسی مناسب، و خودروزامدسازی مدرسان و استادان این رشته با دانش‌های نظری و مهارت‌های علمی مندرج در برنامه. مورد اخیر بر این نکته تأکید دارد که برای در اختیار داشتن دانش‌آموختگانی با قابلیت‌های مورد نظر، در واقع به مدرسانی با قابلیت‌های برتر نیاز است. بر این باوریم که موفقیت در اجرای این برنامه آموزشی نیازمند تغییر اساسی در دانسته‌ها و رفتارهای آموزشی اعضای هیأت علمی در گروه‌های مختلف آموزشی رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی است.

پیشنهادها

۱. تشکیل کمیته تخصصی به منظور تدوین طرح اجرایی آزمون عملی پذیرش دانشجوی؛ ۲. انتخاب دانشگاه‌های علاقه‌مند و مجهز کردن آنها به منابع انسانی و امکانات لازم؛ ۳. شناسایی دانشگاه‌های توانمند برای اجرای این دوره‌ها در گرایش‌های مشخص؛ ۴. تشکیل کارگروه متخصص به منظور بازنگری و تدوین سرفصل مناسب با توجه به نیازهای فدراسیون‌ها و نهادهای ورزشی؛ ۵. ایجاد ارتباط مناسب از طریق تدوین قراردادهای همکاری مناسب بین دانشگاه‌های مجری و فدراسیون‌های ذی‌ربط.

منابع و مأخذ

۱. آقازاده، محرم، واحدیان، محمد. (۱۳۷۷). "فرایند برنامه‌ریزی درسی". انتشارات آبیژ، تهران.
۲. باقرزاده، فضل اله و (همکاران). (۱۳۸۴). "بررسی و تحلیل ضرورت گرایشی شدن آموزش رشته تربیت بدنی در سطح دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور". گزارش تحقیق، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه تهران.

۳. خلیلی عراقی، سیدمنصور. (۱۳۸۳). "دایره المعارف آموزش عالی". زیر نظر نادرقلی قورچیان، حمیدرضا آراسته و پیروش جعفری. بنیاد دانشنامه بزرگ فارسی، چاپ اول، تهران.
۴. عارفی، محبوبه (۱۳۸۴؛ زمستان). "ارزیابی برنامه‌ریزی درسی رشته علوم تربیتی (گرایش مدیریت آموزشی) در آموزش عالی ایران از دیدگاه دانشجویان، متخصصان و کارفرمایان". فصلنامه مطالعات برنامه درسی سال اول، شماره ۱، ص ۴۳.
۵. عباس زادگان، سیدمحمد (۱۳۷۶). "اصول و مفاهیم اساسی در برنامه‌ریزی درسی مدیریت مطالعات و توسعه آموزش پزشکی". ناشر سهامی انتشار.
۶. فتاحی، رحمت اله (۱۳۸۳ - ۱۳۸۲). "برنامه جدید کارشناسی‌ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی". فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، شماره دوم، جلد ۸.
۷. فتحی واجارگاه، کورش. شفیع، ناهید (۱۳۸۶). "ارزشیابی کیفیت برنامه درسی دانشگاهی (برنامه درسی موزن بزرگسالان)". فصلنامه مطالعات برنامه درسی، سال اول، شماره ۵، ص ۲۶ - ۱.
۸. کوهن، لوئیس. هالیدی، میشل. (۱۳۷۵). "آمار در علوم تربیتی و تربیت بدنی". ترجمه علی دلاور، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، چاپ سوم.
۹. محمدیان، محمدحسین. بهرامی، سوسن. فروغی ابری، احمدعلی. (۱۳۸۲). "مدیران و کارشناسان بهداشتی و الگوهای مناسب نیازسنجی". آموزش در علوم پزشکی، جلد ۳، شماره ۱.
۱۰. مشرف جوادی، بتول. (۱۳۷۷). "توصیف و مقایسه برنامه‌های آموزشی رشته تربیت بدنی". پایان‌نامه دکتری، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه تهران.
۱۱. ویلیام، جی وین (۱۳۷۸). "آمار در تربیت بدنی". ترجمه واگن میناسیان، نشر سازمان تربیت بدنی.

12. Bennet, BL. Howell, M. and Simri, U. (1999). "Comparative physical education and sports". USA. Philadelphia publishers.

13. Bunnell, DP. Diaz, DP. And Cartnal, RB. (1999). "Adult learning styles: a resource guide". Online. Library.griftec.org/lsc/learning_styles.htm.47k

14. Doll RC. (1996). "Curriculum improvement: decision making and process". (9th ed) Boston: Allyn and Bacon.
15. Morris Eric. (2010). "Approaches and resources for higher education". The higher Education Academy jisc Academic Integrity Service.
16. Omestien A. and Hunkins FP. (1993). "Curriculum foundations, principles and issues". Boston; Allyn and Bacon.
17. Silver, H.F., Strong, R.W., Perini, M.J. (2000). "So each may learn: integrating learning styles and multiple intelligences". Alexandria, VA: association for supervision and curriculum development.
18. www.brookes@ac.uk.headington campus, gipsy lane oxford ox30bp.uk: +44 (0) 186574s

